

HØRING SAMMENSLÅING AMEK/DNF FRIST: 15.9.2023

Fra Jan E Lindvik, Professor emerita DN

HVA ER EGENTLIG EN KUNSTSKOLE?

En kunstskole er først og fremst en selvstendig *skole* som underviser studenter innen sitt særskilte kunstneriske fagfelt. Dette var før år 2000. Så skjedde det saker ute i Europa. Vi fikk den berømte Bologna-avtalen. Den tok utgangspunkt i en kraftig endring av disse «spesialistkolene». De var ikke lenger frie kunstskoler, men ble til fakulteter og institutter underlagt et universitet eller en høyskole. Med Bologna-modellen måtte vi også tilpasse oss kvalifikasjonsrammeverket (grusomt ord) som blant mye annet iverksatte standardiseringer av pensum og innførte studiepoeng. Og alle kunstskolene måtte tilpasse seg grader som tidligere bare gjaldt akademiske utdannelser: Man fikk bachelorgrad, mastergrad og senere forventet man også en utvidelse til ph.d.

Den norske filmskolen på Lillehammer ble etablert i 1996, med oppstart i 1999. Den var allerede da på god vei inn i Bologna-systemet, selv om det ikke er nevnt i Grede-utvalgets innstilling fra 1996. Da kirke- utdannings- og forsknings-minister Jon Lilletun skulle åpne Filmskolen i 1999, stod det i hans åpningstale at han skulle foreta den offisielle åpningen av «audiovisuell avdeling ved høyskolen på Lillehammer» Til alt hell fikk han «et syn» idet han passerte Mjøsbrua og bestemte seg for å åpne «Den norske filmskulen.» Hadde han ikke gjort det, ville vi i dag stått uten det merkenavnet som vi alle er stolt av.

Personlig engasjement. Jeg har vært tilknyttet Filmskolen siden starten. Først som professor II ved lydlinjen, senere som linjeleder og professor ved lydlinjen før jeg ble undervisningsleder ved skolens masterprogram i Oslo. Jeg mener å ha mine ord i behold når jeg sier at jeg kjenner Den norske filmskolen godt. Jeg vet hva som er bra og jeg vet hva som ikke er bra og hva som kan forbedres. For det er alltid plass til forbedringer. Også fordi alt rundt oss er i endring. Teknologien endrer seg. Man kan se TV og film på bussen, på tog eller gående på gata. Filmindustrien endrer seg, folks seer-vaner endrer seg. Etter 2 år med pandemi har publikum også sviktet kinoene. (*Bortsett fra Barbie, da*) Strømme-tjenestene har avlivet linjær-TV. Det er nå mer eller mindre forbeholdt de over 50. Og unge mennesker kjøper data-spill som aldri før! Digitaliseringen har snudd det meste på hodet. Men en eneste sak står igjen: *Den rene og gode fortellingen*. Den som steinalderfolket fortalte til hverandre rundt leirbålet. Den som vikingene fortalte rundt sitt leirbål. Og som vi, rundt vårt analoge eller digitale leirbål, elsker å høre. Den menneskeskapte analoge fortellingen dør aldri. Uten den er vår kultur visket ut for godt. Altså trenger vi fortsatt å lære å fortelle hverandre historier. Og i dette bildet har Den norske filmskolen er særlig plass!

Fortellerskolen. Den norske filmskolen kalte seg en gang «fortellerskolen». Jeg syntes det var en god og riktig «branding» av skolen. Det var spikeren som traff hodet. Dette var nøyaktig det vi skulle drive med på denne kunstfaglige skolen. Akademia var bare noe fjernt noe, noe som andre skoler drev med, men som vi ikke hadde noe behov for å blande inn i vår undervisningsform. Vi var fortellerskolen. Riktignok fikk studentene en akademisk bachelor-grad innen sine fagområder, men tror ikke mange brydde seg med hva vi kalte

denne graden. De skulle ut i verden og fortelle sine personlige historier! De skulle ut og holde liv i leirbålene.

Veiskille. Det var den gang. Nå, 25 år senere er vi ved et veiskille. Den norske filmskolen skal igjen fakultiseres og akademiseres. Det har vært forsøkt flere ganger tidligere. Faktisk helt fra starten. Men denne gang er det langt mer alvorlig:

Se bare her: *Det nye foreslåtte fakultetet skal være forankret bredt i audiovisuelle kunstformer; film, tv og spill. Høgskolen har ambisjon om å bli universitet, og et samlet sterkt audiovisuelt fakultet vil styrke høgskoleledelsens uttalte intensjon om at våre fag skal være et strategisk satsingsområde og en spydspiss ved det nye universitetet. De tre skolene vil opprettholdes som faglige enheter, og skal dyrke både sitt særpreg og samarbeid.*

Ingen tvil om årsak: *Høgskolen har ambisjon om å bli universitet, og et samlet sterkt audiovisuelt fakultet vil styrke høgskoleledelsens uttalte intensjon.*

Aaberge-utvalget. Filmskolen slik vi kjenner den, må ofres på Høgskolens Universitetsambisiøse alter. Som et hvilket som helst annet offerlam. Jeg var med i Aaberge-utvalget som gav sin innstilling til en mulig sammenslåing av «fjernsynsfagene» og Filmskolen i 2009. Utvalget arbeidet svært seriøst og grundig. Til tross for det ble den endelige innstillingen negativ til forslaget fordi forskjellen på de to avdelingene var for stor til at vi kunne anbefale videre samhandling. Filmskolen var kunstfaglig – den andre ikke. Det eneste området hvor vi kunne anbefale samhandling var på det tekniske området. Utstyret som brukes på film eller TV er nå snart akkurat det samme, slik at utvalget så klare synergier ved en sammenslåing av de to tekniske avdelingene, med et felles lager og felles innkjøps- og service-rutiner. Ut over det foreslo utvalget å beholde de to skolene som separate enheter.

Formidlerskolen. Jeg har lyst å gå tilbake til dette med fortellerskolen. Å lære å fortelle og ikke minst å *formidle* historier har vært/og er filmskolens absolutte kjernevirksomhet. Det gjelder uansett linje eller linjestruktur. Man lærer gjennom prøving og feiling. Og med en kvalitativ veiledning av studentene som få skoler kan manifestere. Skolen hentet de beste veilederne fra alle fagområdene skolen underviste i. Både lærere og veiledere hadde lang erfaring fra filmbransjen. Finnes det så noen form for likhet mellom de to fakultetene? Studerer man det samme? Vil man ved en ny sammenslåing klare å oppnå noen form for samhandling mellom de to fakultetene? Driver begge virkelig med de samme praktiske øvelsene? Ja, gjør de det? Filmskolens personlige fortellinger og AMEK med dokumentarreportasjer og realityshow? Hvordan kan man påstå at disse to har felles mål? Eller en felles teoretisk plattform? Bortsett fra de meste elementære grunnteser om å bygge en historie, er det ikke det samme å ha en kunstfaglig tilnærming til stoffet som det å ha en mer akademisk tilnærming. Forskjellen ligger i måten man reflekterer og re-reflekterer gjennom læring og veiledning med fakta-nærhet til den virkeligheten studentene skal møte. Og i måten man utforsker og utvikler en audiovisuell stil, tilpasset den enkelte fortelling. TV-drama er og vil alltid være en blek speiling av filmfortellingen. TV-dramaet har ikke råd til eksperimentering. De har ikke råd til å miste publikum. Alt dette vet vi. Likevel er det noen ivrige sjeler som ikke er i stand til å se denne forskjellen. Om man forsøker å mikse disse to vil det på sikt utgjøre det jeg vil kalle en overflatisk tilnærming. Jeg anbefaler igjen å lese Aaberge-utvalgets innstilling.

Streik. Ikke veien å gå. Jeg sa i et møte på Frogner Kino i juni i år til de streikende studentene ved Filmskolen at de snarest måtte lete seg fram til hva som er skolens absolutte fortrinn. Hva som er det unike ved denne filmskolen? Når de fant det, så måtte de tviholde på det og aldri slippe taket. Fortellerskolen, dere. Det er hva jeg ser som det unike. Og at man får prøvd ut dette å formidle og oversette fortellingen til formater som kan nå andre der ute. Det gjør man i teams som er så lik dem de vil bli del av etter skolen. Det er dette de skal fokusere på. Tviholde på. På den tilmålte tiden de har er det ikke tid til å lære spilldesign eller flerkamera. I rapporten fra dekanene høres det forresten ut som noe man bare kan gjøre ved siden av...

Spillutvikling. Jeg vet at noen vil si at den beste cross-over muligheten ligger i spillutvikling. Utvikling av historier til dataspill. Jeg har enda til gode å se de gode, personlige, og ikke minst utfordrende historiene i dataspill! Kanskje det skyldes min alder. Uansett. Jeg har ingen tro på at spillutviklere vil inngå manussamarbeid med studenter ved filmskolen. Et slikt samarbeid prøvde vi i 2008 med spillutviklere på Gjøvik. Det ble et heller magert resultat av dette samarbeidet, bortsett fra de mange fine talene i forkant. Jeg vil påstå vi her snakker om to vidt forskjellige verdener. Og å prøve å forene dem? Hva vil man da oppnå? Egentlig?

Særpreget. I så fall snakker man om et tredje alternativ for sammenslåing – nemlig alle i ett fakultet. Etter mitt skjønn er dette en tanke som er uforenlig med å gi hver skole mulighet for å beholde sitt særpreget.

Fakultetet vil ha sin virksomhet forankret på campusene på Lillehammer og Hamar.

Lokalisering. Jeg har lenge hevdet at Filmskolen ikke har noe på Lillehammer å gjøre. Den har sitt naturlige tilholdssted nær den bransjen den skal betjene. Altså i Oslo. Mange uheldige omstendigheter og/eller tilfeldigheter gjorde at Lillehammer ble stedet. Det skal jeg la ligge i denne omgang. Men jeg kan være enig med dekanene i en ting: Storhove er utdatert. Det er for liten plass og bygget gir ikke skolene de fasiliteter de har behov for i forhold til areal. Men det har dette bygget aldri gjort. Det har fra dag 1 vært for trangt og upassende. Vi har i mange perioder levd i brakker i tilknytning til skolen. Så dette er ikke nytt. Nå er det altså planer om nybygg i Lillehammer. Et nytt bygg i Lillehammer sentrum på en sannsynligvis sinnssyk kostbar tomt må nødvendigvis få en prislapp deretter. Tror noen at en nybygg vil huse nye studioer for Amek og Filmskolen? Tvilstomt. Studioer er kjent som det mest kostbare man kan bygge. Og i vår digitale hverdag kan det vel ikke være nødvendige med slike lokaler? Det er selvsagt en feilaktig konklusjon. Jeg regner med at når Statsbygg får laget ferdig sine estimater så faller nok valget på enda en oppdatering av Storhove. Og da er vi like langt. Eller egentlig enda kortere. Det riktige valget ligger 187 kilometer fra Lillehammer. På Myrens verksted i Oslo, hvor masterstudiet ligger. Her kan det tilbys gode muligheter for bygg, som vil dekke behov langt inn i fremtiden.

Lærerkrefter. Filmskolen har med sin beliggenhet slitt med å få kvalifiserte lærerkrefter til alle linjene. Dette har vært et problem fra dag 1. I starten måtte lærerne lokkes med 2 års etterlønn for å ta 4 års jobb på Lillehammer. I dag er denne bonusen borte. Det finnes ingen reell bonus lenger for å ta jobb ved skolen. Lang reisevei, hotellopphold, dette utløser enorme kostnader, ikke bare til lærerne, men også til de gjestelærerne skolen trenger.

Jeg kan ikke se at dette er forhold som er berørt i høringen. Det er som om dette er et ikke-problem for ledelsen. Fakta er at dette er et av skolens aller største problemer. Hvordan kan man skape et godt læremiljø og læringsmiljø når folk kommer og går hele tiden? Lillehammer har aldri hatt et stort filmmiljø, slik man trodde det ville utvikle seg i starten. Antallet uteksaminerte som har valgt å bli boende her er det ikke akkurat mange av. Det kan man ikke si noe på heller.

Master. Filmskolens master ligger i dag i Oslo. Der hvor resten av skolen altså burde ligge. Der har det utviklet seg både et godt læremiljø og et godt læringsmiljø. Uansett hva styret måtte falle ned på, av tåpelige beslutninger, så *ikke flytt* denne til Lillehammer. For det første vil svært få – om noen - studenter velge å dra tilbake til Lillehammer etter endt BA for å ta en mastergrad. Det har de simpelt hen ikke råd til. Min erfaring fra å drive to kull på master er at alle trengte å jobbe ved siden av. Reklamefilm, småjobber på produksjoner og lignende. Jeg har personlig drevet «jobb-byrå» for å skaffe studenter jobb ved siden av studiene. Jobber med praksismuligheter i bransjen. Ikke bare trening i kaffe-servering, som på Lillehammer. Dette mener jeg må tas med i det endelige regnestykket! Det gir også studentene det aller beste nettverket for videre jobber.

Veien fram. Jeg orker ikke gå inn på hvert av punktene i det som sammenslåingsjuntaen beskriver. Det er en virkelighetsoppfatning som er vanskelig å debattere. De har alle svarene klare. Tror vi at noen vil ta våre innspill på alvor, når de fleste av dem vil peke i en helt annen retning enn hva ledelsen vil? I tillegg er det ting i dette høringsutkastet som per i dag ligger som klare vedtatte fakta, men som jeg mener det er verdt å se nærmere på.

Den vitenskapelige høyskolen. Jeg mener det ikke er mulig å gå videre med planene før man har tatt en helt ny debatt på begrepet «*den vitenskapelige høyskolen*». Hva innebærer det for små fakulteter å være en del av denne? Med de forpliktelser som ligger i det? Og ja, det har veldig store økonomiske konsekvenser å la være å vurdere det som del av helheten. Det er snakk om store penger. Penger som kan benyttes til de mer fagessensielle utfordringene ved selve filmutdannelsen. Eksempelvis «real-life-produksjonene» som er noe av det jeg ser som så langt har vært det beste i filmskolens pedagogiske filosofi. Så hva er det jeg ser i dette nye trusselbildet?

Fra rapporten: *HiNN har levert søknad om å bli universitet. En fremtidig universitetsstatus stiller strengere krav til forskningspraksis og resultater enn det som er tilfelle ved de to fakultetene i dag. Økt bevissthet, styrkede programmer og integrert praksis på tvers av dagens fakultet og skoler/institutt vil være avgjørende for å oppnå ønsket resultat, ikke minst for **det nye kunstneriske Ph.d.-programmet som formelt starter opp fra 2025, men der nye stipendiater trer inn allerede høsten 2023, i et interimprogram. For Ph.d.-programmet, som i sin konstruksjon er interfakultært, vil alt annet enn et fremtidig sammenslått fakultet mellom DNF og AMEK by på administrative og logiske utfordringer.***

Vitenskapelig høyskole med forskningsplikt. Bologna-modellen tilsier at skolene drives som vitenskapelig høgskoler med gradene bachelor, master og *ph.d.* Det innebærer at skolene også skal drive forskning. Også kunstskolene. Jeg tillater meg å banne litt i dette kirkerommet som prøver å fremstå som hellig. Hvorfor må de være vitenskapelige? Hva er galt med å være en ren kunstskole? Er dette virkelig noe studentene ved praktisk-orienterte

kunstfaglige utdanninger ser nytten av? Hvor store deler av ressursene til den enkelte skole går med til å etablere nye doktorgradsstudier? Bare ved Den norske filmskolen og AMEK er det nå syv nye stipendiatstillinger knyttet til ph.d. programmet "med ph.d i kunstnerisk utviklingsarbeid i film og beslektede audiovisuelle kunstformer". De fem stillingene tilknyttet Den norske filmskolen er i kunstnerisk utviklingsarbeid innen lyddesign, filmfotografi, produksjonsdesign, konseptuell dokumentar-regi, og fiksjonsregi. De to stillingene tilknyttet AMEK er i kunstnerisk utviklingsarbeid innen dokumentarfilm og audiovisuelle medier og innen spilldesign og animasjon. Er disse stipendiatstillingene nødvendige for å drive en filmskole? Eller er det bare enda en akademisk tilnærming som innebærer utarming av den praktiske delen av skolen? Er det noe vår Filmskole ikke trenger nå, så er det akkurat det!

Filmskolens master. La meg påpeke en sak jeg vet ofte blir misforstått: Hensikten med vår master var *ikke vitenskapelig*. Den var heller ikke forskningsbasert. Den handlet ene og alene om personlig kunstnerisk utvikling for den enkelte student. Og resultatene har kommet. Langt de fleste har bygget seg veier videre i bransjen. Det underlige er at ingen i den norske film eller TV-bransjen bryr seg særlig om du har master eller ei. Det kom frem i en enkel undersøkelse som ble foretatt før igangsettingen av det første masterkullet. (2014) Men det har kanskje endret seg med årene?

Finansiering. I dag vet vi at kunstutdanningene sliter med finansiering. Vi vet at mange studier innen kunstfagene vil bli flyttet fra kategori A til B, hvilket vil si mindre kroner og øre per student. Da mener jeg man kan spørre seg om nytteverdien av å drifte et doktorgradsstudium i tillegg til skolens hovedvirksomhet. Kanskje er dette penger man kunne utnyttet bedre i det som nettopp er skolens basale virksomhet – å utdanne kunststudenter innen kunsten å fortelle og formidle drama. Min store angst nå er at man ikke vil klare å balansere mellom akademia og det å utdanne på kunstens eget premiss og vil ende opp med å akademisere det som i utgangspunktet var en god faglig kunstutdanning.

Oslo 8.9.23

Jan Elisabeth Lindvik
Professor emerita DNF